

دین، فرهنگ و فناوری اطلاعات: حوزه علمیه تشیع و لزوم ایجاد پارک علمی علوم اسلامی

پدیدآورده (ها) : روح الهی خراسانی، علی
کتابداری، آرشیو و نسخه پژوهی :: ره آورد نور :: بهار 1387 - شماره 22
از 22 تا 25
آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/547894>

دانلود شده توسط : رسول جعفریان
تاریخ دانلود : 24/02/1396

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [فوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

دین، فرهنگ و فناوری اطلاعات

اشاره

در حالی که جوامع بشری بعد از فروپاشی شوروی سابق و آشکار شدن بی کفایتی کمونیست و الحاد، با شتابی بی سابقه به سوی جامعه دانش محور و متأثر از خدا باوری و فطرت جویی حرکت کرده اند، دین اسلام به خصوص تشیع که نگرشی والا به علم و دانش اندوزی دارد می تواند بهترین تکیه گاه برای این حرکت باشد و از آن جا که پارک علمی مهم ترین هدف آن: ایجاد خلاقیت و نوآوری و افزایش اثربخشی فعالیت های علمی و انتقال آن به جامعه است، می تواند بهترین مکان برای انتقال دانش های اسلامی به جامعه بشری باشد و به تحقق بخشیدن سند چشم انداز بیست ساله کمک شایانی نماید و این گونه، کشور با حفظ هویت اسلامی و انقلابی و بومی، به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه دست یافته، به کشوری الهام بخش در جهان اسلام تبدیل خواهد شد.

در این نوشتار، سعی شده ضمن تعریف پارک های علمی به خصوص پارک علوم اسلامی، اثربخشی آن را در فعالیت های اجتماعی و علوم انسانی و حتی رابطه آن را با افزایش ثروت در جامعه مورد بررسی قرار دهیم. (۱)

حوزه علمیه تشیع

مجله تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

و لزوم ایجاد پارک علمی علوم اسلامی

فصلنامه علمی پژوهشی و مطالعات راهبردی علوم اسلامی
۲۲
۱۳۹۲

علی روح الهی خراسانی

پارک علمی

پارک علمی، سازمانی است که به وسیله متخصصان حرفه ای اداره می شود و هدف آن افزایش ثروت در جامعه از طریق تشویق و ارتقای فرهنگ نوآوری و افزایش قدرت رقابت در میان شرکت ها و مؤسساتی است که متکی بر علم و دانش در محیط پارک فعالیت می کنند. برای

دست یابی به این اهداف، پارک علمی، دانایی و فناوری را در میان دانشگاه ها، مؤسسات تحقیق و توسعه، مراکز تولید علم و بازار به جریان می اندازد. نام بیشتر پارک های علمی از دو قسمت یا دو کلیدواژه تشکیل شده است که بیانگر ویژگی های آن ها هستند. کلیدواژه اول به فضای فیزیکی اشاره دارد و با

واژه هایی از قبیل: مرکز، پارک، پلیس و شهرک مشخص می شود. کلیدواژه دوم به فعالیت اشاره دارد و با واژه هایی همچون: تحقیقاتی، علمی و تکنولوژیک مشخص می شود.

و در اکثر موارد در نام گذاری آن، اصطلاحات متعددی از قبیل: شهرک تحقیقاتی، شهرک علمی، پارک صنعتی و

قسطب تکنولوژی که دارای مفاهیم یکسانی هستند، مورد استفاده قرار می گیرد.

تاریخچه پارک های علمی

امروزه پارک های علمی را یک پدیده غربی می دانند که قدمت آن به دهه ۱۹۵۰ میلادی برمی گردد و نخستین پارکی که از سوی همگان به عنوان پارک علمی شناخته شد، پارک تحقیقاتی استانفورد واقع در ایالت کالیفرنیا آمریکا است که اندیشه آن در سال ۱۹۵۱ مطرح گردید و زاینده اندیشه فردریک ترمن (۲) است که بعداً به پدر بزرگ دره سیلیون ملقب شد. این پارک توانسته است ارتباط مؤثری بین دانشگاه و صنعت برقرار سازد و موجب زایش صنعتی را فراهم سازد. موفقیت این پارک، توجه سایر ایالت های آمریکا و بسیاری از کشورهای صنعتی را به خود جلب کرد و کشورهای روسیه (شوروی سابق)، ژاپن، فرانسه و انگلستان از قدیمی ترین کشورهایی هستند که قبل از دهه ۱۹۷۰ به تأسیس و راه اندازی پارک علمی اقدام نمودند و کشورهای کانادا، فرانسه، دانمارک، استرالیا، بلژیک، سوئد، تایوان و فلسطین اشغالی نیز از اواخر ۱۹۶۰ مطالعات آن را شروع کردند و در دهه

۱۹۸۰ فعالیت خود را آغاز نمودند. (۳) باید سوگ مندانۀ اعتراف کرد که تأسیس پارک های علمی در کشور ما با تأخیر حدود نیم قرن آغاز گردیده و پارک فناوری پردیس، اولین پارک فناوری است که در اردیبهشت ماه ۱۳۸۰ شمسی توسط دفتر همکاری های فناوری ریاست جمهوری تأسیس گردید. این پارک در ۲۵ کیلومتری شمال شرق تهران و در کنار شهر جدید پردیس در منطقه ای به مساحت ۲۰ کیلومتر واقع شده است.

با مطالعه در ساختار مراکز علمی در قرن یازدهم و دوازدهم هجری قمری می توان ایده هایی از این نوع مراکز علمی را در حوزه های علمیه و مراکز علمی تشیع نیز مشاهد کرد. اگر چه به این عنوان نامی از آن برده نشده است، ولی نمونه کوچکی از آن طراحی گردیده است.

پارک های علمی؛ نقش ها و کارکردها

بویک من (۴) سه نقش کلیدی برای پارک های علمی مطرح کرده است:

۱. ترویج و پرورش نوآوری؛
۲. افزایش نرخ انتقال تکنولوژی؛
۳. پشتیبانی و توسعه شرکت های کوچک. (۵)

منابع دیگر نیز پارک های علمی را ابزار پشتیبانی از «اقتصاد دانش بنیان» و

«توسعه تکنولوژیک بازار محور» قلمداد کرده اند.

رائو معتقد است که کشورها با تأسیس پارک های علمی به پنج مزیت زیر دست می یابند:

توسعه تکنولوژیک، توسعه خوشه های صنعتی، اشتغال زایی، کارایی کسب و کار، ارتباط صنعت با دانشگاه. (۶)

آقاسا ملکی و رضائی (۷) اهداف و انگیزه های تأسیس پارک های علمی را به شرح ذیل جمع بندی کرده اند:

الف - فراهم سازی بسترهای فیزیکی و عینی مورد نیاز برای پرورش و شکوفایی خلاقیت پژوهشگران و نوآوران از طریق ایجاد فضاهای مطلوب؛

ب - صرفه جویی اجتماعی در وقت و هزینه های ارتباطی از طریق گرد هم آوردن مجموعه عناصر؛

ج - تسهیل ارتباطات متقابل و نزدیکی همه عناصری که در گردونه تحقیق و توسعه و تولید به کسب و کار اشتغال دارند؛

د - صرفه جویی اقتصادی در سرمایه گذاری های زیربنایی؛

ه - استفاده بهینه از سرمایه های خرد؛

و - فراهم شدن زمینه اجرایی طرح های تحقیقاتی میان رشته ای.

با مطالعه در ساختار مراکز علمی در قرن یازدهم و دوازدهم هجری قمری می توان ایده هایی از این نوع مراکز علمی را در حوزه های علمیه و مراکز علمی تشیع نیز مشاهد کرد. اگر چه به این عنوان نامی از آن برده نشده است، ولی نمونه کوچکی از آن طراحی گردیده است

پارک علمی، سازمانی است که به وسیله متخصصان حرفه ای اداره می شود و هدف آن افزایش ثروت در جامعه از طریق تشویق و ارتقای فرهنگ نوآوری و افزایش قدرت رقابت در میان شرکت ها و مؤسساتی است که متکی بر علم و دانش در محیط پارک فعالیت می کنند. برای دستیابی به این اهداف، پارک علمی، دانایی و فناوری را در میان دانشگاه ها، مؤسسات تحقیق و توسعه، مراکز تولید علم و بازار به جریان می اندازد

باید همگام با پیشرفت صنعتی، مسائل نوین اسلامی و به خصوص شیعی را در تمامی عرصه‌ها اعم از: فقه، اصول، تفسیر و مسائل سیاسی و اجتماعی و حتی مدیریتی و اقتصادی به روشنی تبیین نماییم و برای این منظور، وجود مکان مناسبی که با روش‌های نوین و با استفاده از ابزار جدید طراحی شده باشد، ضروری به نظر می‌رسد و این مکان مناسب، همان پارک‌های فناوری و عملی است که باعث شکوفایی علوم اسلامی خواهد شد

ویژه نیست؟ و آیا برای تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور هم‌سویی ظاهری میان علم، فناوری و دین کفایت می‌کند؟ یا باید ماهیت علم و فناوری، بر اساس مدلی جدید بر پایه باورها و معارف و حقایق اسلامی و دینی طراحی گردد؟ روشن است که مفهوم «توسعه علمی» به هیچ وجه مفهومی عینی و مستقل از ارزش‌ها اسلامی و دینی نمی‌باشد و توسعه علمی، فناوری و اقتصادی که در سند چشم‌انداز بیست ساله کشور بر آن تأکید فراوان شده است، نمی‌تواند به‌طور کامل مستقل از باورهای و اعتقادات اسلامی به خصوص شیعی باشد. از این رو، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های «توسعه علمی، فناوری و اقتصادی» و «توسعه و تکامل هویت اسلامی و بومی» ضروری به نظر می‌رسد.

به این مطالب می‌توان اضافه کرد که هدف اصلی از ایجاد پارک علمی افزایش ثروت در جامعه از طریق ارتقای فرهنگ نوآوری و رقابت سازنده میان شرکت‌های حاضر در پارک و مؤسسه‌های متکی بر علم و دانش است و افزایش ثروت تنها از راه اقتصاد، افزایش درآمد و جلب نقدینگی ایجاد نمی‌شود؛ بلکه افزایش درآمد و جلب نقدینگی، مرحله نخست آن است و استفاده صحیح از ثروت، جلوگیری از اسراف و تبذیر و مدیریت صحیح در امور اقتصادی و سیاسی و آموزش صحیح در

انسانی و چگونگی ارتباط آن با اقتصاد منتشر نشده است و فقط در طرح‌های آتی وزارت علوم و تحقیقات قرار داد (۸). اما از آن‌جا که در تعریف پارک‌های علمی افزایش ثروت در جامعه از طریق تشویق و ارتقای فرهنگ نوآوری و افزایش قدرت آمده است، بعضی بر این باورند که علوم انسانی موجب افزایش ثروت نمی‌گردد و در تعریف پارک‌های فناوری قسراً نمی‌گیرد و سرمایه‌گذاری در این زمینه به صلاح دولت و سرمایه‌گذاران نمی‌باشد.

اما این پندار واقع‌بینانه نیست؛ زیرا به باور بسیاری دیگر تجاری‌سازی علوم را نمی‌توان تنها مختص صنعت دانست و علوم انسانی نیز می‌توانند موجب افزایش ثروت گردند و در بسیاری از کشورهای دنیا تجاری‌سازی ایده را در رأس کارهای خود قرار می‌دهند و هر ایده‌ای که ایجاد می‌شود، فیلم سینمایی آن را می‌سازند که این همان تجاری‌سازی ایده است (۹).

اما سؤالی که باید از مدعیان خروج علوم انسانی از تعریف و اهداف پارک علمی فناوری پرسید، به‌خوبی گویای لزوم این نوع پارک‌ها می‌باشد. و آن این است که: آیا توسعه علمی و به تبع آن، توسعه فناوری و اقتصادی، مستقل از حفظ هویت اسلامی و یا به صورت طبیعی همراه با حفظ هویت اسلامی خواهد بود؟ آیا همراه داشتن این دو حوزه با هم، مستلزم سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی

ویژگی‌های اصلی پارک‌های علمی
 ویژگی‌های بارز و در عین حال مشترک پارک‌های علمی عبارت‌اند از:

۱. تحقیق و توسعه در زمینه فناوری سطح بالا؛ در این پارک‌ها تولید انبوه جایی ندارد و صنایع بزرگ در آن‌جا تأسیس نمی‌شود؛
۲. تحقیق در این پارک‌ها در راستای رفع نیازهای صنایع مشخص انجام می‌شود و در این پارک‌ها تحقیق می‌شود تا مشکل خاص یا تکنگاهای علمی یک صنعت به‌خصوص را حل کنند؛
۳. صناعی که در این پارک‌ها تأسیس می‌شوند، صنایع سبک و فناورانه هستند؛
۴. پارک‌ها محل تمرکز مجموعه‌ای از فعالیت‌های به هم پیوسته است و فعالیت‌های درون این پارک‌ها با هم رابطه‌ای تنگاتنگ دارند؛
۵. از دیگر ویژگی‌های اصلی پارک‌های علمی، زایش صنعتی است و به ایجاد صنایع جدید و فضای رقابت و بهبود کیفیت می‌انجامد؛
۶. فضای بوستانی پارک‌ها؛
۷. افرادی که در پارک‌های علمی کار می‌کنند، افراد متخصص و ماهری هستند.

پارک علم و فناوری علوم انسانی و اسلامی

تا به حال تحقیقات جامعی در باره امکان ایجاد پارک علم و فناوری علوم

مفهوم «توسعه علمی» به هیچ وجه مفهومی عینی و مستقل از ارزش‌ها اسلامی و دینی نمی‌باشد و توسعه علمی، فناوری و اقتصادی که در سند چشم‌انداز بیست ساله کشور بر آن تأکید فراوان شده است، نمی‌تواند به‌طور کامل مستقل از باورهای و اعتقادات اسلامی به‌خصوص شیعی باشد. از این‌رو، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های «توسعه علمی، فناوری و اقتصادی» و «توسعه و تکامل هویت اسلامی و بومی» ضروری به‌نظر می‌رسد

پی‌نوشت‌ها:

۱. در این نوشتار، از گزارش دفتر سیاست‌پژوهی فناوری دفاعی به‌عنوان «مطالعات اکتشافی پارک علمی شاهین شهر» که توسط اندیشکده صنعت و فناوری تهیه شده است، استفاده بسیار گردیده و برای حفظ امانت، در اکثر موارد عین عبارات ذکر شده است.

2. Fredrich Terman .

۳. ر.ک: امیر احمدی، هوشنگ، پارک‌های علمی؛ یک ارزیابی انتقادی، ترجمه علی رضا طیب، رهیافت، ش ۱۰، پاییز ۷۴.

4. Beukman.

۵. امیر احمدی، هوشنگ، پارک‌های علمی؛ یک ارزیابی انتقادی، ترجمه علی رضا طیب، رهیافت، ش ۱۰، پاییز ۷۴.

۶. امیر احمدی، همان.

۷. ملکی‌فر، عقیل و محمد رضایی، شهرک‌های تحقیقاتی؛ پایگاه‌های دانش، کارخانه‌های نوآوری.

۸. بنا بر گزارش خبرگزاری ایسکانیوز: معاون پژوهشی وزیر علوم اعلام کرد: در راستای حمایت و گسترش علوم انسانی پارک علم و فناوری علوم انسانی تأسیس می‌شود. ر.ک: <http://iscanews.ir>

۹. دکتر منصور کبکانیان در گفتگوی اختصاصی با خبرنگار گروه اجتماعی باشگاه خبرنگاران دانشجویی ایران «ایسکانیوز» در تاریخ: ۱۳۸۷/۴/۱۱.

اما سؤالی که پیش می‌آید این است که آدمی باید چه کند تا به انجام دادن مسئولیتی که هدف از آفرینش او بوده است، موفق شود و در پس دیوار عقب‌ماندگی قرار نگیرد؟

پاسخ به این سؤال و پرسش‌های مشابه، فقط توسط علوم اسلامی که برگرفته از تعالیم اسلام ناب محمدی (ص) می‌باشد، امکان‌پذیر است.

و برای این که باورهای اسلامی و دینی را در جامعه تقویت نماییم و جامعه‌ای مبتنی بر خدامحوری داشته باشیم، همان‌طور که سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور ایران گویای همین مسئله است، لازم است که همگام با پیشرفت صنعتی، مسائل نوین اسلامی و به‌خصوص شیعی را در تمامی عرصه‌ها اعم از: فقه، اصول، تفسیر و مسائل سیاسی و اجتماعی و حتی مدیریتی و اقتصادی به روشنی تبیین نماییم و برای این منظور، وجود مکان مناسبی که با روش‌های نوین و با استفاده از ابزار جدید طراحی شده باشد، ضروری به‌نظر می‌رسد و این مکان مناسب، همان پارک‌های فناوری و عملی است که باعث شکوفایی علوم اسلامی خواهد شد. ■

موارد بحرانی نیز می‌تواند به افزایش ثروت در جامعه کمک کند. در نظر بگیرید اگر فردی از راه کار و کسب ثروتی را به‌دست آورد، ولی آن را در راه‌های بیهوده خرج نماید و یا با اسراف و تبذیر و ندانم کاری ثروت خود را از بین ببرد، موجب افزایش ثروت او نشده؛ بلکه قدرت خرید او را نیز کاهش می‌دهد و اگر همین فرد آن را در راه صحیح خرج می‌کرد و راه‌های جلوگیری از فساد آن را می‌دانست، به ثروت افزوده دست می‌یافت و این دانش‌ها فقط در سایه علوم انسانی، به‌خصوص علوم اسلامی، امکان‌پذیر است. بنا براین، با ایجاد پارک علمی علوم انسانی و اسلامی و به‌دست آوردن راه نوین در ارائه دانش و عقاید دینی می‌توانیم کمک خوبی به افزایش ثروت در جامعه بنماییم.

حوزه علمی و لزوم ایجاد پارک علمی علوم اسلامی

نباید فراموش شود که هدف از آفرینش انسان فقط مادیات و جلب ثروت در این دنیا نیست و مسائل بسیار بالاتری نیز وجود دارد که باید به آن توجه نمود و اشرافیت آدمی بر دیگر مخلوقات همان ثروت عظیمی است که خداوند متعال به او عنایت کرده است و آن تکامل انسانی یا قرب به پروردگار و حرکت وجودی ناقص به سوی وجودی بی‌نهایت کامل می‌باشد.